

Trvalo udržateľný rozvoj cesta k záchrane planéty Zem

V posledných desaťročiach si ľudstvo začína postupne uvedomovať, že doterajší neregulovaný rozvoj či rast, odohrávajúci sa v prostredí obmedzených zdrojov našej planéty, je dlhodobou neudržateľný. V záujme ďalšej existencie ľudstva, biosféry, je potrebné vytvárať podmienky a presadzovať trvalo udržateľný rozvoj, vytvárajúci predpoklady pre zachovanie priaznivého životného prostredia.

Pojem trvalo udržateľný rozvoj sa síce začal používať už začiatkom 70. rokov, avšak zásadná zmena orientácie v prospech udržateľného rozvoja v celosvetovom meradle bola deklarovaná až na konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji v roku 1992 v Riu de Janeiro, ktorá si vyslúžila prívlastok Samit Zeme. Životné prostredie a rozvoj sa na nej považovali za dve strany jednej mince. Zmysel koncepcie trvalo udržateľného rozvoja spočíva v hľadaní, podpore a uplatňovaní optimálneho vzťahu medzi ekonomickou, sociálnou a environmentálnou dimenziou rozvoja, medzi produktivitou a únosnou zaťažiteľnosťou prírodných systémov a v neposlednom rade aj medzi uspokojovaním vlastných potrieb a zodpovednosťou, poznaním, kedy spotrebujeme viac, ako je únosné.

Princípy, ciele a opatrenia trvalo udržateľného rozvoja v nadväznosti na Riodeklaráciu a Agendu 21 premietla Slovenská republika do Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja SR, ktorú prijala vláda SR v roku 2001 a NR SR v roku 2002. Zámerom jej tvorcov bolo sformulovať možnosti zosúladienia ekonomického, sociálneho a environmentálneho rozvoja Slovenskej republiky na všetkých úrovniach riadenia tak, aby environmentálny aspekt tvoril neoddeliteľnú súčasť komplexného rozvoja a aby výsledkom bola celospoločensky prijateľná, prospešná rozvojová stratégia štátu.

Následne v roku 2005 prijala vláda SR Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja SR na roky 2005 – 2010, ktorý jasne aktualizuje ciele trvalo udržateľného rozvoja a ukladá konkrétne opatrenia a úlohy zainteresovaným rezortom. V tejto súvislosti si musíme uvedomiť, že problematika trvalo udržateľného rozvoja sa nezaobrá len otázkami životného prostredia, ale predstavuje limitujúci faktor rozvoja ekonomických aktivít a uspokojovania celkových potrieb spoločnosti. Širokospektrálnosť a prierezovosť problematiky si preto vyžaduje zapracovanie základných princípov a cieľov trvalo udržateľného rozvoja do politik jednotlivých rezortov a tiež zapojenie a aktívnu spoluprácu záujmových skupín spoločnosti v súlade s Agendou 21 v SR.

Uplatňovanie princípov trvalo udržateľného rozvoja patrí k prioritám aj Európskej únie. Len nedávno, 10. až 12. októbra 2007 sa ministri a vedúci delegácií štátov v regióne EHK OSN spoločne so zástupcom Európskej komisie stretli v Belehrade v poradí už na 6. konferencii tohto druhu, ktorá je súčasťou procesu *Životné prostredie pre Európu*. Tento proces sa úspešne rozvíja a napreduje už šesťnásť rokov. Spojil široké spektrum krajín, medzinárodných organizácií a dnes predstavuje jediné paneurópske fórum na riešenie environmentálnych problémov a výziev a je zároveň spoľahlivou platformou pre širokú environmentálnu spoluprácu ako základu zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja v regióne EHK OSN.

Takmer dvetisíc účastníkov 6. konferencie ministrov životného prostredia malo pred sebou náročnú úlohu - vyhodnotiť pokrok dosiahnutý po kyjevskej konferencii v roku 2003 v oblasti implementácie environmentálnych politík, budovania kapacít a partnerstiev, a zároveň stanoviť aj ďalšie smerovanie procesu do budúcnosti. Všetci účastníci potvrdili jeho význam a spoločne sa zhodli na tom, že ak má mať proces perspektívu aj v budúcnosti, musí odrážať meniace sa politické a ekonomické podmienky v regióne, jasnejšie definovať priority a ciele, orientovať sa na činy a konkrétne výsledky. K najdôležitejším témam rokovania patrilo vzdelávanie k trvalo udržateľnému rozvoju, implementácia environmentálnych medzinárodných dohôdovorov či budovanie kapacít a partnerstiev. Slovenská delegácia sa v rámci konferencie aktívne zapojila do rozhovorov k téme ochrany a manažmentu cezhraničných vôd a k téme ochrany biodiverzity.

Na záver konferencie bola prijatá ministerská deklarácia, v ktorej sa konštatuje, že pokrok v jednotlivých oblastiach sa nešíri rovnomerne. Región EHK OSN nedosahuje dostatočný pokrok najmä v zvýšení možnosti prístupu k pitnej vode a k základnej hygiene. Voda, vrátane dodávky vody v mestách a na vidieku, ako aj integrovaný manažment vodných zdrojov, by mala byť jednou z prioritných rozvojových oblastí, nakoľko kvalita vody a ochrana vodných zdrojov sú pre zdravie človeka

a trvalo udržateľný rozvoj rozhodujúce. Ďalšie zlepšenie v tomto smere je možné v regióne dosiahnuť len vzájomnou spoluprácou v partnerstvách, akou je napríklad program USAID pre vodné zdroje. Región tiež potrebuje riešiť problém zmeny klímy. Všetky zmluvné strany boli vyzvané k aktívnej účasti na konferencii OSN k zmene klímy, ktorá sa bude konať v decembri 2007 v Indonézii, s cieľom dosiahnuť do konca roku 2009 dohodu na obdobie po roku 2012 (po Kjótskom období), do ktorej by sa zapojili všetci hlavní emitenti. Problematiku klimatických zmien, environmentálnych aspektov a trvalo udržateľného rozvoja je potrebné integrovať do oblasti energetiky. Usilovať sa o zlepšenie energetickej účinnosti, podporovať moderné environmentálne priaznivé a energeticky úsporné technológie a aj využívanie obnoviteľných zdrojov energie tak, aby bolo možné splniť ciele v oblasti životného prostredia a trvalo udržateľnej energetiky. Nevyhnutnosťou je aj zlepšenie manažmentu chemických látok v jednotlivých krajinách regiónu a likvidácia starého dedičstva, ktoré zanechali chemické látky vo forme odpadu. K dôležitým úlohám patrí aj vypracovanie národných programov, stratégií a implementačných plánov, s cieľom podporiť trvalo udržateľné využitie zdrojov a trvalo udržateľné modely výroby a spotreby. V tejto súvislosti je potrebné podporovať činnosť centier čistejšej produkcie a regionálnych environmentálnych centier.

Zlepšenie životného prostredia si vyžiada nemalé finančné prostriedky, preto treba uvážene pristupovať k efektívnemu využitiu všetkých zdrojov, či už fondov EÚ, domácich rozpočtov alebo aj podpory donorov tam, kde existuje. Riešenie spoločných environmentálnych problémov ponúka krajinám regiónu príležitosti na vzájomnú spoluprácu, odstraňuje napätie a prispieva k väčšej bezpečnosti regiónu.

Ministri jednohlasne podporili potrebu širokej reformy procesu *Životné prostredie pre Európu*. Nové smerovanie má byť vyriešené a na politickej úrovni schválené najneskôr na jar v roku 2009. Som ale presvedčený, že už jar roku 2008 bude možné nazvať environmentálnou jarou a stane sa pre celý proces viac ako symbolickou.

Na záver by som opätovne rád pripomenul, že jedine sústredeným, spoločným úsilím odborníkov zo všetkých sfér nášho hospodárstva, ale aj verejnosti, dosiahneme, aby dynamika rozvoja Slovenskej republiky dosiahla parametre vyspelých krajín sveta.

Jaroslav Izák
minister životného prostredia Slovenskej republiky